

MATEŘSKÉ ŠKOLY A DIVADLO

JAKOU MÁTE ZKUŠENOST S DIVADELNÍMI PŘEDSTAVENÍMI A SOUBORY VE VAŠÍ MATEŘSKÉ ŠKOLE?

Každá mateřská škola má bohaté zkušenosti s divadelními představeními a soubory, které čas od času vystupují přímo v prostorách mateřské školy nebo v blízkém kulturním zařízení. Mezi nejpůsobivější patří loutková divadla, která dokážou vtáhnout děti do kouzelného světa pohádek prostřednictvím loutek, krásné scény a vtipného výpravného příběhu.

Bývaly doby, kdy mateřské školy zařazovaly divadelní představení pro děti téměř každý měsíc. Někdy si divadlo zahrály i samy paní učitelky, jindy přijelo divadlo s pohádkou přímo do školky a někdy se zase děti vydaly se svými učitelkami do divadla nebo kulturního střediska.

Současná doba je trochu jiná. Rámcový vzdělávací program vede mateřské školy k pestřejšímu a uvážlivějšímu výběru, neboť nabídka nejrozličnějších programů a akcí pro děti je velmi široká. Na programu tak často bývají představení s ekologickou tematikou, s prvky dopravní výchovy, se zdravotní tematikou, své místo má hudební a pohybové divadlo, přírodní divadlo aj. Mateřské školy jsou dnes doslova zahlceny nabídkami a reklamami. Některé programy působí příliš komerčně, jiné zase lacině a obyčejně – a to v cenách jak přijatelných, tak i nepřijatelných.

Vedle toho, se čas od času objeví naštěstí divadlo, které voní dřevem, pravou loutkařinou a člověčenstvím. Divadlo, které je krásné, výpravné a poučné – a to nejen pro děti! Takové divadlo se v mateřské škole objeví zpravidla proto, že už jej někdo zná, doporučí ho, nebo si jej někdo vysloveně přeje! A pokud v mateřské škole pracují paní učitelky, které se ve světě divadla pro děti trochu orientují, je tak trochu vyhráno! Nejen ve školce samotné, ale i v okolí, protože doporučení ke zhlédnutí krásného divadla se předává dál!

A jak krásné by to bylo, kdyby se taková představení konala častěji! Jenže časová i finanční omezení umožňují běžné mateřské škole, jako je ta naše, zhlédnout pravou loutkářskou pohádku většinou jen dvakrát za pololetí. Není to mnoho, protože nejrozličnějších programů a akcí, kterých se mateřská škola potřebuje zúčastnit, je skutečně hodně.

Tematicky se programy nejčastěji váží k ročním obdobím, a tak je loutkové divadlo s výpravnou pohádkou vítáno například na podzim v říjnu, v prosinci pak s čertovskou nebo vánoční tematikou. Dalšími příležitostmi pro loutkové divadlo bývají měsíce únor a konec května – k MDD. Výběr pohádek se odvíjí od nabídky konkrétního divadla, se kterým představení domlouváme, stejnou pohádku je možné od téhož souboru zopakovat zpravidla po 2–3 letech.

Od představení očekáváme příjemnou divadelní atmosféru, která pohádkovým příběhem rozvíjí dětskou fantazii a představivost, učí děti spravedlnosti a lidskosti a umožňuje jim radost ze společného prožitku.

Alena Němcová, ředitelka MŠ Dlouhá, Tábor

DIVADLO
jaro '26
PRODĚTI

Před 26 lety v mateřské škole Arabská jsem v rámci dnů Dobrého divadla dětem poprvé v úžasu sledovala, jak se taky dá dělat divadlo pro děti. Mirka Vydrová, Vít a Marčík... a Luděk Richter. Prošla jsem si kurzy tvořivé dramatiky, mnoha dílnami, a to zásadně ovlivnilo moji práci s dětmi a pohled na to, co chci dětem nabízet ze světa divadla.

Štěstěna mně byla nakloněna a získala jsem kolegyně, které byly stejně okouzleny a polapeny, a tak se divadelní představení stala nedílnou součástí naší práce. Soubory jsme zvaly k nám a často za nimi i vyjížděly. Například na Červenou Lhotu na Vítu Marčíka. Myslím, že jsme se těšily více než děti. A to je důležité, protože když děti vidí, že jejich paní učitelka představení nejen sleduje, ale prožívá ho, baví se, a dokonce někdy i hercům „pomáhá“, pak děti o to víc věří, že se před nimi odehrává něco výjimečného.

Divadlo se u nás hraje minimálně jednou měsíčně. Už tolik necestujeme a výběr představení není zase tak snadný. Kromě stálic (např. viz. výše) někdy pokus – omyl. Někteří umělci si myslí, že když se jim nedaří zaujmout diváka dospělého, na dětského budou stačit. Omyl! Jiní asi zastávají teorii, že čím větší binec, tím víc Adidas, a na „výchovná“ představení jsem mimořádně vysazená. Každému podle jeho vkusu.

Jenže podle vlastního vkusu si vybíráme, jak budeme trávit čas ve svém volnu. Pokud vybíráme divadlo pro děti, je potřeba přemýšlet jinak. My chceme nabídnout příběh! Příběhy se mají vyprávět. Jazykem bohatým ale dětem srozumitelným, laskavě zřeštěným i vážným. Podněcujícím jejich představivost. Chceme v nich vzbudit zvědavost a schopnost prožitku. V době klipové zpomalit čas. Umění kultivuje člověka, je potravou pro duši. Pokud se nám podaří zasadit semínko zájmu o něj třeba prostřednictvím divadla jen u jednoho malého člověka, stojí to za to.

P.S.: Blížím se k důchodu a jsem dojímací. Včera v Divadle na Vinohradech, Hana (Mornštajnová). Přítomno nebyvalé množství středoškolských studentů kultivovaného chování zaujatě, pozorně sledujících celé představení. Ve frontě na toaletu stály, debatující ke tématu, mladé dámy. Tak jo! Martina Drbohlavová, ředitelka MŠ Hřibská, Praha 10

Školní rok je v plném proudu, stále se něco děje. Na výlety a procházky chodíme moc rádi, ale občas je příjemné, když někdo přijede k nám do školky obohatit a zpestřit náš školkový den.

Asi jedenkrát za měsíc přijíždějí do naší MŠ různá divadélka s rozmanitým programem. Někdy přivezou pohádku, jindy zvířátka. Každé divadlo je jiné, někdy s hudbou a nástroji, jindy se zpěvem. Někdy hrají herci, jindy loutky. Děti mají moc rády interaktivní podání, tedy když mohou být součástí příběhu/pohádky. Rády se zapojují a napovídají. Příjemným bonusem je i možnost nakouknout do zákulisí nebo si prohlédnout loutky zblízka. Ale něco mají tato představení společné. Je to šťastný konec a nějaké poučení. Divadélka děti učí pozorně poslouchat, rozvíjet představivost a rozlišovat, co je správné, a co ne. A důkazem jsou vždy rozzářené oči a úsměvy našich dětí.

Lenka Jeníčková, učitelka MŠ Havlíčkova, Roztoky

Divadelní představení přímo v mateřské škole je dost specifická záležitost. Hraje tam roli počet dětí na představení, prostor, ve kterém se představení odehrává, věkové složení dětí i to, v jakém měsíci divadlo školku navštíví. V září a v říjnu ještě bývá plno nově přichozích dětí nejistých a každá změna, např. cizí lidé, přítomnost a hluk více tříd v jedné místnosti, vzdálenost třídní učitelky, jakákoli změna bývá důvodem k pláči. Osvícené školky toto řeší rozdělováním počtu dětí (různá představení pro různé třídy, zdvojená představení – to však většinou stojí zase více financí) a pečlivým výběrem souborů a vhodných představení.

V tomto vidím trochu svízle, zvlášť, pokud se paní učitelka, která divadla zajišťuje, spoléhá pouze na nabídku, která jí v hojném počtu přistává v e-mailových zprávách.

Většinou se, z mých zkušeností, může dít toto:

Spoléhám na soubory, které již ve školce hrály v minulých letech. Někdy je to jistota, ale také to někdy nemusí vyjít „jako tenkrát“.

Kývnu souboru, který již po několikáté volá, píše a... prostě již nemám sílu zase říci ne. A pak lituji. Ale někdy jsou zase kolegyně nadšené a někdy jsem spokojená i já. Ale rozhodně se vyhýbám „agenturním“ souborům, které mají v nabídce pohádková představení úplně o všem – takové to „Kašpárek“ a podzim... a bacily... a Vánoce a jaro a... půjde do školy a ...jede na prázdniny.

Někdy dám na přání rodičů dětí ze školky, některá představení doporučí přímo Spolek rodičů.

Nejraději jsem, když se dohodnu se souborem, protože jsem někde viděla jejich představení. Zjistím si, které soubory jsou zvané na různé festivaly, akce, které mám ráda, nebo dám na doporučení přátel, kterým důvěřuji.

A která představení nás nejvíce potěší? Za sebe mohu říci, že ta jemná, neukřičená a nevybízející děti k neustálému zapojování, skandování a poskakování. Představení, která mají vkusnou scénografii a nejsou všemožně prodlužovaná na délku padesáti minut.

Pak ještě zajistit pěknou atmosféru, nepřehlnutou třídu, prostředí, kde neruší ani velké stavby dětí ani hromady hraček a cvičicích náčiní, cinkot nádobí a hlasitý hovor ve vedlejší místnosti.

Děti se seznamují s divadlem v bezpečném a známém prostředí mateřské školy. Starší děti by pak mohly – a měly také navštěvovat kamenná divadla.

Lenka Hartmanová, učitelka MŠ, pedagog volného času DDM, Praha

Jakou mám zkušenost s divadelními představeními a soubory v MŠ?

Když na výše uvedenou otázku odpovím, že moje osobní zkušenost je většinou příznivá, může někdo nevěřícně pokrčit rameny. Zvláště pak ten, kdo v rámci svého profesního zaměření či osobního zájmu mapuje současnou nabídku divadel pro děti v terénu, na různých přehlídkách, prostřednictvím ukázek na internetu, nebo si rád přečte erudované recenze třeba v tomto čtvrtletníku. A někdy ta zjištění nejsou uspokojivá. Ráda bych se tedy zamyslela nad tím, proč na školách, kde jsem působila, se nám dařilo potkávat umělce, kteří drželi vysoko laťku své profese a splňovali kritéria dobrého divadla pro děti. Můj názor je ten, že jsem měla štěstí, neboť většina mých bývalých kolegů prošla velmi kvalitním vzděláním v oboru dramatická výchova a někteří se, ve svém volném čase divadlem, nebo loutkařinou zabývali.

Jejich nároky tak byly na obsahovou stránku představení (výběr předlohy, dramaturgii), estetické vyznění zvolených složek (výtvarných, muzikantských, pohybových) a vlastní herecký (loutkoherecký) kumšt značně a do školy jsme jen tak někoho nepozvali.

Oceňovala jsem i následně (někdy i bouřlivě) učitelské diskuze o zhlédnutém představení, které mnohdy proběhly i v rámci porad, aby názory na to či ono divadlo slyšeli i učitelé, kteří představení neviděli.

Osobní zkušenost učitelů s vlastní dramatickou aktivitou přinášela ještě jednu důležitou hodnotu a to uznání, ocenění a respekt k tvůrcům zdařilé inscenace. Uvědomovali si, co času a tvůrčího nadšení za takovýmto představením stojí. Respektující sledování představení se tak stalo dobrým odrazovým můstkem pro následnou pedagogickou práci s dětmi, která čerpala a mnohdy i prohlubovala jejich společný divadelní zážitek.

Vlasta Gregorová, emeritní ředitelka MŠ Arabská 20, Praha 6 a MŠ Horoměřice

Ač nejsem ta, která má v naší školce kulturu a divadla na starosti, pokusím se popsat, jak u nás funguje kulturní náplň roku. Prověřená divadla si zveme cíleně dvakrát až třikrát ročně, mezi ně pak vetkneme vždy někoho nového (většinou se nabídnou sami osobně nebo přes email) a doplňujeme jinými akcemi typu sférické kino, bublinková show, představení se zvířaty a podobně. Zpravidla maximálně jednou až dvakrát měsíčně máme nějakou akci, abychom rodiče nezatížili víc, než je nutné, protože těch dalších okolo je dost – plavání, bruslení, solná jeskyně, tematické výlety během roku apod.

Zamyslí-li se nad tím, co od divadel očekáváme, byla by to za mě asi hlavně přiměřenost a vhodnost vzhledem k věku dětí (3–7 let), protože není nic horšího, než když děti pětáctýřicet minut sedí a koukají na dějově složitý kus, který nechápou, a tím pádem se začnou vrtět, otáčet, „zkoumat“ ostatní vedle sedící děti, zkrátka to, co při počtu šedesáti až sto dětí v hledišti nikdo nechce. Nebo je na „jevišti“ někdo, kdo si něco kuřká pod vousy a ani dotýcného moc nezajímá, jak děti reagují, jestli vůbec sledují a chápou děj. Vadí mi i to, když se herci snaží pobavit tipy a narážkami nás, paní učitelky. Děti to nechápou a většinou je z toho spíš trapná chvilka než důvod ke smíchu.

Přesto, že jsem náročný divák, mám samozřejmě v našem kulturním programu favoryty, na které se moc těším, a i přijdu dřív do práce, abych o ně nepřišla. Na těch oceňuji kvalitně připravenou scénu, profi komunikaci s dětmi a směrem k dětem, přehledný děj (nezáleží na tom, zda je pohádka klasická nebo nová), perfektní je, když herci zapojí do posouvání děje i děti – v ideálním případě všechny, což je dost oříšek, ale daří se to. Myslím, že je nutností zapojení hudby; děti to baví a celkově to celé divadlo oživí.

Krizová témata – čertovské, čarodějnické a podobné pohádky už nezveme. Jsou přítomné i nejmenší děti, a to pak paní učitelky připomínají hroznové víno, s tím rozdílem, že místo kuliček na nich visí plačící mrňátka. Pavlína Slavíková, učitelka MŠ Zliv

Divadla vybírám podle zkušeností z předchozích představení. Mám okruh divadel, s nimiž spolupracuji. Experimentuji jen málo, a to vždy na osobní doporučení. Respektuji i přání kolegyně. V oblíbě máme i představení, v nichž je dětský divák zapojen do samotného děje. Divadlo máme jednou měsíčně a na ta dobrá se vždy moc těšíme.

Vlasta Miškovská, učitelka MŠ Nad vodovodem, Praha 10

JAK SE HRAJE V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH?

Většinou dobře. Děti dokáží být báječní, vděční diváci. Počínaje tím, jak natěšeně vás ve školce vítají, jak rychle se tu vytváří vztah sounáležitosti a blízkosti, jak radostně, vděčně a bezprostředně reagují, a konče tím, jak se s vámi loučí jako se starými kamarády. Jsou tu doma, pocit kolektivnosti je tu samozřejmý, a tak jsou daleko otevřenější, ba i odvážnější.

Mateřskoškolská specifika, určující jak druh inscenace, tak její parametry, jsou daná a obecně známá. Inscenace musí být relativně snadno převoznitelná (tedy vejít se do auta), přenositelná (do schodů posledního patra na samém konci školky), sestavitelná a zbouratelná (musí se i s představením vejít mezi svačinu a oběd). Nemůžete počítat s elevací pro diváky, ba hrozí, že děti budou usazeny na polštářky či žíněnky přímo na zem (kde hrozí podhled a tudíž nevidění) či na lavičku bez opěradel (což jim na pohodlí, a tedy soustředěnosti příliš nepřidá). Nelze počítat ani se zatemněním (stínohra je takřka vyloučena), ani se sofistikovanějším nasvícením (přičemž místní zářivkové osvětlení bývá zpravidla v podélných pruzích – takže všechno, nebo nic), někdy se hraje i v protisvětle nezatažitelných oken. S využitím zvukové aparatury to není o moc lepší. Hraje se v prostoru, jehož velikost, tvar i vybavení jsou dány většinou funkcí herny, ložnice či

jidelný, mnohdy s pozadím barevně strakaté a pozornost poněkud odvádějící výzdoby, nábytku a hraček na dosah od sedících dětí. A, bohužel, tu a tam není vyloučeno ani cin-kání skleniček přivážených za poslední řady dětí při přípravě oběda, zvonění do školky se dobývajících návštěv či mobilů paní učitelek.

Výhodou se zdá vyrovnaný věk dětí, což však platí čím dál míň, protože v publiku dnes sedí děti ani ne tříleté a vedle nich ty sedmileté s odkladem nástupu do základní školy – což je v této etapě života rozdíl propastný. K tomu připočítejte, že v mateřsko-školském publiku sedí ne zrovna zanedbatelné množství dětí, pro něž čeština není mateřský jazyk a prostě jí nerozumí; s čímž se při jiných příležitostech až tak nesetkáte.

Samozřejmě je tu i otázka peněz. Kolik může zaplatit školka o třiceti dětech, financující představení z celoročních příspěvků rodičů? Ani ve školce o sto dětech to není o moc lepší – a to už naráží na kapacitu jejích hracích prostor. Což dopadá na náročnost výpravy, nákladů na dopravu, ale samozřejmě i na počet účinkujících herců. Kteří – jen tak mimochodem – musí mimo samo představení odpracovat i ono naložení, přivezení, vyložení, postavení, zbourání, naložení, odvezení a vyložení výpravy.

To všechno jsou danosti, s kterými jako divadelník musím předem počítat a co možná tvořivě je řešit, nejlépe tím, že z omezení udělám přednosti. Hodně záleží na inscenátorech.

A hodně, opravdu hodně záleží na přístupu učitelek, na způsobu, jakým děti vedou, na „duchu“ té které školky. Někde máte pocit, že jste součástí slavnosti, někde běžného všedního provozu, sem tam i že jste rušivý element, který je nutno přečkat. Někde začíná divadlo křikem o tom, jak se při něm chovat, jinde klidným naladěním, ba natěšením na zážitek.

Někde je možné se domluvit, neboť paní učitelky chápou, že každá inscenace je trochu jiná a potřebuje něco jiného – větší či menší „jeviště“, bližší či vzdálenější, širší či užší hlediště nebo pootočení hlediště a jeviště tak, aby pozadí bylo méně strakaté, nebo děti nekoukaly do protisvěta rozzářených oken, případně že by stálo zato přinést o pár židliček víc, aby neseděly na zemi. Jinde trvají na uspořádání prostoru „tak, jak to mají vždycky“ – a basta!

V nejhorších případech chybí i to, co je většinou samozřejmostí: alespoň elementární zájem učitelek o představení. Přicházejí, odcházejí, vyřizují si administrativu, ba i telefonní hovory, nahlas se baví o svých problémech, surfují v mobilech či listují v časopisech – a nevědomky, leč zřetelně dávají dětem najevo, jak moc si divadla váží, a jsou jim tak ne zrovna vábným příkladem. Některé nezasáhnou, ani kdyby děti lezly po kulisách, jiné je okřikují, už když se zasmějí. Důvod bývá jednoduchý: samy představení příliš nevnímají, a tak nevycítí, kdy zásah vhodný je a kdy ne.

Podmínky jsou různé, divadelní soubory a jejich inscenace také. Ano, najdou se i šmíraři a podvodníci, kteří se nijak nenamáhají, nic neumí, děti považují za hlupáčky, jimž stačí cokoli, a hraní v mateřských školách je pro ně nejsnazší způsob, jak se uživit. Ale šmíraři a podvodníci se najdou v každém oboru – i tom divadelním. Věřím, že většina taková není. „Prosít“ je musí samy mateřské školy – a tak záleží především na vkusu, vzdělání, zájmu i zodpovědnosti učitelek, které o pozvání té, které inscenace rozhodují.

Divadlo v mateřských školách má specifické podmínky, které ho podmiňují a ovlivňují. To neznamená, že je horší či lepší. Je v lecčems jiné. Je dobře, když soubory hrají tytéž inscenace v mateřských školách i na veřejnosti, neboť si tak ověřují, zda obstojí i v méně specifickém prostředí, než jsou mateřské školy.

Je snadné ošklibat se nad školkovým divadlem z akademických výšin olympských Bohů. Ale většina dětí sedí na zemi (někdy i doslovně) a zaplatpámbů, že se s přinejmenším slušným divadlem potkají, byť bude školkovými danostmi vymezené. Rozhodně stojí za to ho pěstovat. Bez něj se spousta, nejspíš většina dětí nedostane k divadlu vů-

bec nebo jen minimálně. Tak blízko k sobě jako v mateřské školce budou mít děti a divadlo, divadlo a děti málokde a málokdy. A děti – nezapomínejme na to – jsou budoucnost. Společnosti i divadla. Luděk Richter, Divadelní společnost Kejkliř, Praha

Ve školkách jsem se nahrál moc a vždy to bylo krásné, intimní setkání. Večer ty samé klaunerie pro dospělé a ráno pro ratolesti. Každý si v nich našel svůj smích a potěšení. Dnes už hrajeme mnohem méně ve školkách... neboť naše fyzicky náročné skopičiny nejsou dostatečně finančně ohodnocené... ale jinak se při hraní v MŠ opět setkáváme s vřelou radostí a bezprostředním propojením. Mám rád střídát velkou arénu s malou spikleneckou intimitou. Dnes si to užívám na pokojích v nemocnicích s Loutkami v nemocnici – ten luxus hrát pro jedny veselé oči nic nepřekoná! Jako s vlastními vnuky! Tohohle setkávání není nikdy dost, když navíc není v rodině, o to víc! I v mateřské škole to tak cítím! Osobní setkání, niterné propojení, z očí do očí nic nepřekoná!

Jiří Bilbo Reidinger, Bilbo compagnie Praha

Na hraní v mateřských školkách je krásné, že je člověk stále mezi mladými lidmi, v dětské společnosti, která je plná fantazie, nezátížená starostmi dospělých lidí, a tak na chvíli zapomíná na starosti své. Bezprostřednost, upřímný smích ale i jasně zřetelný nezájem, pokud děti pohádka nebaví... to je prostě adrenalin. Co mě ale těší úplně nejvíc je možnost udělat alespoň na pár minut dětem radost, dát jim pocit, že svět v pohádkách je spravedlivý a zlo potrestané. Jako velký bonus vnímáme, pokud i paní učitelky či páni učitelé na chvíli zapomenou na své starosti a vnímají příběh. Jednak jsou pak schopní odpovídat dětem na všetečné zvědavé otázky a jednak se nám na jevišti hraje o mnoho lépe.

Specifický je především prostor, který většinou nebývá úplně divadelní. Na druhou stranu se možná děti cítí ve svém známém prostředí bezpečněji a k navázání kontaktu dochází dříve. My se ale snažíme i v tomto prostředí navodit dětem divadelní pocit, k čemuž využíváme černý horizont k zakrytí pozadí a divadelní světla. Velkým specifickým je i fakt, že pokud člověk dělá představení do mateřských škol a chce odehrát dvě představení za den, musí při práci na scénografii počítat s tím, že na stavění scény nemá hodinu, dvě jako v kamenném divadle, ale třeba jen 20–30 minut. Takže vše musí být rychlé rozložitelné, skladné do auta a zároveň zajímavé.

Každá práce má své, a tak si nechci stěžovat, nicméně... občas narážíme na drobné problémy. Hrací prostor je ve druhém patře a vytahat těžké kulisy je fakt fuška. Při malém prostoru se do kostýmů převlékáme za horizontem v prostoru, kde člověk sotva pokrčí ruku. No a pak to větrání... člověk dohraje, teče z něho pot a hned se otevírají okna do kořán. Výsledkem jsou má nastydlá záda, která mě na 14 dní dokážou vyřadit z provozu. Všechno to jsou ale věci, které se dají většinou vyřešit vzájemnou domluvou...

Michal Vaněk, Divadlo Matýsek Rynoltice

Je v tom samozřejmě tvůrčí svoboda, ale to platí pro všechnu nezávislou tvorbu. Je v tom tvorba pro děti, což je publikum, které mám nejraději. To má obecnou rovinu – jsem misantrop a připadá mi, že lidé asi tak od jedenácti let zoškliví a už jsou k ničemu. Do té doby jsou skvělí. Specificky hrát v mateřské škole znamená hrát v nedivadelním prostředí autentickému publiku. Přičemž to první je prostě oběť tomu druhému. Když hrají v divadle, nebo v sále, je to dost často pro publikum, které je kultivované. Čili se projevuje méně spontánně, míň „blbne“. Nestává se často, že by se míchalo do děje, glosovalo, bylo živé, nebo dokonce živelné. Ve školce jsou děti ve svém prostředí a přesto, že se je snaží paní učitelky absurdně přesvědčovat, že jsou „jako v divadle“, jsou na místě, kde jsou zvyklé chovat se jinak, než sedět a tiše koukat. A tak mám příležitost, udělat si každé představení jiné, jako originální prožitek. Rád jsem s obecnstvím v neustálém

kontaktu, a kromě inscenovaných interakcí, jsem vděčný za nahrávky na ty momentální, pokud mají v danou chvíli smysl. Co se týče té živelnosti, je to i výborný herecký trénink. Nebo kondice. Vést takové publikum, rozdovádět a pak ho zase zaujmout, neustále muset měnit polohy a energii – to, když nastane, dovádí mě to k euforii. A nacházím to ve školkách, mezi plyšáky, regály s hračkami a minikuchyňkami soupeřícími s výtvarným pojetím mé inscenace. V jiných prostředích je toho méně a stane se i, že mi nezbyde než prostě odvést profesionální výkon.

Je to i o jiných způsobech svobody než jen té tvůrčí. Miluji ranní výjezdy ven z Prahy, namísto toho být denně na tomtéž místě v šatně, na kafi v baru. A kromě toho, mohu vyzvedat dceru z její školky už po-o. Což má ráda.

Velmi specifická je práce s učitelkami. Představuji si to jako když se u produkce Komédie dell'arte zastaví skupinka šlechticů a v tu chvíli je úkolem herců vtipně odvracet jejich netečnou aroganci a zároveň nezavdat záminku k výzvě na souboj. Není to často, ale stane-li se, bývá složité je citlivě přesvědčit, aby se chovaly „jako v divadle“.

Na co narážím – na zdi. Když stěhuji kulisy. Školky nebývají postavené tak, že by se tam počítalo s divadly, respektive produkcí z vnějšího světa vůbec. Ale lepší se to. Baví mě fakt, že když si navrhuji a vyrábím novou výpravu, pokaždé zapomenu zamyslet se nad normami dveří, schodů a stropů. A při tom jsem zatím vždycky prošel.

Dominik Tesař, Divadlo 100 opic, Praha

Proč ráda hraju v MŠ? Pokud zamíříte hrát do mateřské školky je potřeba se připravit. Už mezi dveřmi nasaju vzduch. Každá školka má specifickou vůni, atmosféru. Miluji školky, které voní po lásce, respektu, člověčenství. Tady vás čeká publikum, kterému září oči, když vás uvidí. Paní učitelky vám většinou nabídnou čaj či kávu a pak sedí spolu s dětmi ochotné se bavit a poslouchat příběh. Děti uvolněně sedí a vy jim vidíte na očích, že slyší. Snaží se dát slovům, která od vás slyší, obsah, porozumět situacím. Smějí se uvolněně. Někdy začnou poklepávat nožičkami a trochu se vrtět. To už vím, že musím přidat na tempu či malinko zvolnit. V takových školkách se daří zážrak společného tvoření příběhu. Spočítatelné množství dětí, známý prostor, kde stačí síla hlasu bez podpory techniky, a láskyplné vedení k respektu k sobě i druhým dává velkou důležitost představením odehrávajícím se v prostorách školek.

Samozřejmě se mi i stává, že už mezi dveřmi mi začíná být úzko. Možná je to těmi úplně stejnými obrázky na nástěnkách? I zde většinou přijde nabídka kávy. Většinou si dám jen vodu a pak upozorňuji předem, že nevadí, když budou děti při představení mluvit, že to do mých představení patří, že si s tím poradím. A pak nastává boj. O pozornost a soustředěnost. Pokud paní učitelky jen koukají do mobilu, tak to ještě jde. Ale oni si mnohdy povídají. A děti? V těchto školkách narážím na to, že jakákoliv situace je záminkou k velmi hlasitému smíchu, který se objevuje sám o sobě, bez vnímání jednotlivých situací. Strhává se ve skupinový křečovitý smích. Je to těžká práce děti uklidnit a přivést k poslechu.

Ale i tady mám pocit smysluplnosti představení. I tady vnímám oči, které mě vidí a děti, které mě slyší. Mám pak pocit, že jsem přinesla trochu čerstvé vody pro žíznivé a osamělé.

Hraju moc ráda v mateřských školkách a těší mě, že jako jeden z mála států Evropy máme tuto tradici. Tradici pravidelných představení v MŠ.

Pavlaína Kordová, Divadlo Kordula, Liberec

Hraní divadla pro děti (kdekoli, tedy i v mateřských školách) mám ráda, ale přesto začnu finančním hlediskem. Jsou divadla, která se na „objždění školek“ výhradně zaměřují, protože se jim to pravděpodobně vyplatí. Nemůžu a ani nechci hodnotit kvalitu,

znám to jenom z doslechu. Velmi často je to jeden herec/herečka s minimem kulis, kteří zvládnou odehrát dvě představení i s přejezdem. Ale třeba se pletu. Kéž by!

My v mateřských školách hrajeme, ale nikdy to nepatřilo k naší hlavní činnosti, a tedy k „hlavním zdrojům příjmů“. Máme naše letité (spřátelené) mateřské školy, kam jezdíme, ale dá se říct, že jsou to výhradně místní školky, které mají zároveň vyšší kapacitu dětí. Hrajeme totiž stejná představení jako v sálech ap. a s tím souvisí poměrně dlouhá příprava. Dá se říct, že je pro nás hraní ve školkách energeticky mnohem náročnější než jinde. Prostor není uzpůsobený pro divadlo, takže si ho musíme vždycky uklidit od kočárků, kuchyňek, sedaček atd., a samozřejmě ho také řešit z pohledu viditelnosti. Příjezd a nošení kulis na místo je ve školkách kapitola sama pro sebe. Když domlouváme čas příjezdu jednu a jednu a půl hodiny před představením, paní učitelky se diví, proč tak brzy.

A co chybí? Nebudeme si nic nalhávat, velmi často chybí zodpovědným osobám, které divadlo objednávají, přehled. Možná jsou nějaká kvalitní divadla, která se přímo na hraní v mateřských školách specializují, ale bez nějakého finančního jištění (např. z grantů) to nevidím jako reálné. Z minulosti (dávné, možná i trochu porevoluční) si pamatuji, že v mateřských školkách hrála „mateřinky“ i statutární, tedy dotovaná, divadla (např. českosobědějovické Malé divadlo), což už dnes asi není také reálné.

Stává se, že nás při některých představeních pro veřejnost kontaktují paní učitelky, nebo rodiče, kteří by nás rádi „někam chtěli“, ale většinou to ztroskotá na financích. Je nám to líto, ale musíme odmítnout, protože malá školka není schopna zaplatit ani dopravu, ani odpovídající honorář. Takže jsem začala financemi a končím stejně. To je mi líto.

Staňa Kočvarová, Studio dell'arte, České Budějovice

Lokvar v MŠ hraje spíš výjimečně. Spíš hrajeme v několika školkách spřízněných, které přímo hledají divadla našeho typu, loutky, velká výprava...

Co nás tam těší? Přímý a absolutní kontakt s divákem pro kterého je pohádka určená. Co je na tom specifického? Absence pro děti rušivých elementů (bez dospělých, paní učitelky nepočítám) – děti jsou v známém prostředí, herce poznají osobně, můžou se podívat a sáhnout si na loutky. Na co tam narážíte, co tam chybí, co bychom potřebovali...? Cokoli potřebujeme si vozíme s sebou. Už při přípravě inscenace 3+ počítáme s možností hraní ve školce a problémům se snažíme předejít.

Peter Varga, Lokvar, Praha

Jaké to je hrát v mateřských školách? Rozhodně dobrodružné. Každý den nás čeká jiné překvapení. Někdy nás zastihne už během cesty. Ach ta doprava a věčné kolony! Někdy zas při vstupu do školky, když jsme ověšené kily závaží a nevíme do které třídy jít. Někdy při posazování dětí. Škatulata hejbejte se. Mimochodem, přeskládávání židlí je naše slabůstka.

A pak pohádka začne. Tahle část je asi nejdobrodružnější. Vědí už děti, jak se chovat v divadle? Je paní učitelka naladěná na stejnou notu poetiky a humoru? Nestane se během hraní nějaká lapálie? Ale ta energie, které se nám od dětí dostává, je neskutečná! A když pohádka skončí a děti vás radostí objímají, jak se jim líbila, tak právě v tu chvíli máme pocit, že naše práce má opravdu smysl.

V každé pohádce je zajímavé téma. Proto nás kolikrát zamrzí, když je naše snaha za vteřinu přebita úplně jinou aktivitou (nebo třeba i televizí). Naopak vnitřně skáče radostí, když slyšíme, že si paní učitelka s dětmi o příběhu povídá, a nebo děti kreslí obrázky na téma pohádky.

Pak je někdy dobrodružství i balení scény. Moc prosíme, počkejte s těmi postýlkami až odejdeme! A co když se hraje představení víc – s přejezdem do jiné školky? To je teprva dobrodruží! Už teď jsem zvědavá, co nás čeká zítra! Anna Kohoutová, Divadlo Krab, Praha

Mateřská škola je tak trochu „stádečko“. Ovečky se vydávají většinou tam, kam je pastýř pošle. Pastýřem je samozřejmě především pedagog, ale při představení i herec. Na hraní v mateřských školách je zajímavé, že se stejná inscenace může stát úžasným zážitkem, nebo taky absolutním propadákem. Jak pro diváky, tak pro nás herce. Někdy je člověk až překvapený, že určitá místa jsou dětmi vnímána naprosto vážně, s dychtivostí a napětím, a jindy zůstanou zcela nepovšimnuta. Pokud jde o situaci zásadní pro vývoj představení a my herci si s tím neporadíme, riskujeme rozpad celého představení na neřízené reakce dětí. Ty se mohou lavinovitě šířit – protože je to pro děti velmi zábavné. Malé děti jsou ideálními diváky ve smyslu divadla, odehrávajícího se „tady a teď“. V Národním divadle se lidé mohou nudit, ale rozhodně nedají nic najevo. Děti to umějí: ještě žasnou, jsou zvědavé, zajímá je svět, a když ti, co pro ně hrají, nedají dostatečně najevo, kudy se má divadlo ubírat, začnou tzv. Zlobit: vtřít se, povídat si... „Stádečko“ si dokáže užít lavinovitě se šířící smích nebo možnost zakřičet si a radit... Pokud to není cílem představení a chcete s dětmi vstoupit do sdílení toho, co hrajete, o čem hrajete, a dáte najevo, proč to taky zajímá a baví vás, pak jsou ochotné přistoupit na vaše vedení. A živý divák zůstává. To mám ráda.

Je tu ale také ten, v jehož moci je „stádečko“ dnes a denně. Jde-li se do divadla, které je samo o sobě už kulturním prostorem, působí to na nás. Zklidnění, soustředění, přiměřené chování. Je to událost. V mateřské škole se divadélka konají v hernách, kde bývá spousta hraček a kde si děti běžně volně hrají. Nebo v tělocvičnách, kde se zase běhá. Někdy je třída rozdělena tak, že herci jsou v podstatě v jedné místnosti a diváci v druhé. Pokud to jde, hledáme, jak nejlépe se umístit v prostoru a kde hrát. Někdy ale dostaneme odpověď „My jsme takto zvyklí“. Naštěstí se tu a tam daří přesvědčit, že to může být i jinak. Dalším problémem bývá, že se děti usazují na zem, protože je to nejjednodušší. Není divu, že mají tendenci „se válet“. Snažíme se tomu vyhnout, ale někdy je lepší nechat to být, protože učitelky stejně nepřesvědčíme. Když divadlo děti opravdu zajímá, zvládne se i tohle, ale možná na úkor zážitku. Počet dětí na představení někdy nebývá snadné domluvit; má-li jít o smysluplnou interakci mezi dětmi a herci, je ale samozřejmě lepší menší počet. Tím posledním, co chci zmínit je povídání si paní učitelek mezi sebou. Asi je ani nenapadne, jak je to slyšet. Jsou zvyklé se bavit mezi sebou, když si děti hrají a nikoho to neruší. Ale bavil by se, byť jen tlumeně divák v Národním divadle? A mobilní telefon v rukách paní učitelky při divadle, taky není nejlepším příkladem – zejména posadí-li se skoro do na jeviště, aby viděla na děti, a děti dobře vidí na ni.

Existuje představa, že divadlo musí být tak dobré, aby děti zaujalo – a pokud ne, je to jeho chyba. Někdy ano, ale tak úplně jednoduché to není. Nejlepší je, když si všechny okolnosti jdou naproti. Pak je to nádherné, živé a smysluplné.

Mirka Vydrová, Divadlo Bořivoj, Praha

Hrát v mateřské škole je pro mě vždycky skvělé. Děti často vidí divadlo poprvé v životě, a tak je úžasné vidět jejich oči a vnímat jejich reakce. Miluju, když se začnou smát, když pochopí příběh. Jsou velké rozdíly ve vedení mateřských škol. Někde je to přátelské, někde stará škola – děti musejí sedět jako zařezané. Někde se na děti křičí, jinde mají zase takovou volnost, že nejsou schopné se posadit. Někam bych své dítě v životě nedala, jinde bych klidně chvíli poseděla. To je smutné, protože tak budou ty děti vnímat svět. Proto právě tam „zlobíme“ a bereme děti do hry a odsouváme přísno paní učitelek do určitých mezí. A jinak je to fajn. Marka Míková, Loutky v nemocnici, Praha

Hrát pro děti přímo v Mateřské škole je pro mě jako herce něco úplně jiného, než hraní v klasických divadlech. V prostoru dětské herny není žádná vymezená hranice mezi

herci a diváky. Každé publikum je jiné – většinou jsou děti soustředěné a s hlavními hrdiny příběh prožívají, někde jsou roztěkanější, jindy stačí jeden malý neposeďa a zboří "tak skvěle vybudovanou situaci" tím, že chce prostě „čůrat“. Pro mě je každé představení výzvou a výzvou prostě miluji. Okamžitá a upřímná odezva dětí, proměňuje každé představení v nepředvídatelné, živé dobrodružství a mě inspiruje k hravosti a novým nápadům.

V této bezprostřednosti platí i stará pravda, že děti jsou to nejupřímnější publikum. Nedrží se pravidel etikety – hrdinovi radí, fandí, křičí na něj, drží mu palce a zlořády prostě nemají rády, a tak někdy na ně křičí „fuj“. A to je to, co mě na tom těší. Pokud je totiž představení vybudované na dobrých základech, děti jej nezboří svými emotivními reakcemi. Herec musí být pohotový, reagovat a umět budovat atmosféru a pracovat s ní. Na druhou stranu – zná to určitě každý divadelník – že ve zkušebně nazkoušíte inscenaci a děti reagují i na místech, o kterých ani netušíte, že by mohla být vtipná nebo až tak napínavá. A to těší.

Někdo leze na skály, někdo skáče bungee jumping a já si pro svoji dávku adrenalinu čas od času jedu zahrát do školky. Výměna energií je neuvěřitelně intenzivní, a to mě opravdu strašně baví.

Jednou jsem dojela hrát a paní učitelky mě přijaly otráveně se slovy: „No tak tady to máte...“ Tam, kde mi není dobře, už nejezdím. Co mě trošičku mrzí a co nezměním je to, že když přijede hrát chlap – tak je to prostě chlap v dětském a ženském kolektivu a všichni a všechny jsou hned takové vstřícnější. Zatímco my holky si prostě musíme své pozice vybojovat.

Ve školkách jsem nehrála snad dvacet let a ten přímý kontakt s dětmi mě opravdu začal chybět. Překvapilo mě velmi mile, že některé školky mají dokonce herny – které jsou vyhrazené pro divadlo, a tak, než připravím kulisy, můžu se na vše v pohodě soustředit.

Yvonna Kršková, Divadýlko Mrak, Havlíčkův Brod

Bohužel jsme ve školce hráli naposled v květnu 2019. Před tím však mnohokrát. Těšilo nás vždy, když byly děti vnímavé a „šly“ s příběhem.

Ze zkušenosti vím, že se děti chovají jinak, když jsou s rodiči a jinak bez nich. A ve školce vždycky velmi záleží na tom, kdo ji vede a jaké jsou v ní učitelky. Zda s dětmi sledují představení, nebo si udělají kafičko a povídají si o tom, co bylo včera v televizi, a nevadí jim při tom, že ruší představení. Někdy jsme opravdu narazili na učitelky bez zájmu o to, jaké představení děti sledovaly, a vesele a nahlas se bavily. Zvláštní odrůdou jsou pak učitelky typu „láger führer“, které neustále děti okřikují a „pošvihávají si rákoskou o naleštěné holinky“.

Co bychom v mateřské škole jinak potřebovali? Snad jen kdyby bylo možné alespoň trochu zatemnit, aby se dalo pracovat i se světlem.

Karel Vostárek, Divadlo Karosa, Praha

Hraní v mateřských školkách je specifické tím, že publikum je zcela bezprostřední. A to je také to, co mě na tom těší. Děti v tomto věku nám dávají okamžitou zpětnou vazbu. Z jejich reakcí je ihned patrné, zda je divadelní představení zajímavé nebo ne.

Už příchod do školky je specifický. Často nosíme věci přes třídu plnou svačičích dětí. Některé se bojí cizích lidí, jiné jsou zvědavé a těší se. Málodky máme možnost si vše v ústraní nachystat, aby děti přišly „jako do divadla“. Neustále někdo nenápadně nakučuje, třebaže ještě nemá dojedeny chleba. Na jednu stranu tak navazujeme s budoucími diváky vztah – přestáváme být těmi cizími lidmi, co vtrhli do jejich prostoru. Na stranu druhou některá překvapení se prozrazují předem, když nás načapou s rozloženými loutkami (některými třeba právě bez hlavy).

Hrací prostor ve školkách je také specifický – nedivadelní: barevné obrázky a kostky, hračky... to vše může odvádět pozornost malých diváků. O to dobrodružnější je si ji udržet a mám vždy velkou radost, když se to podaří.

Tereza Machková, Divadlo ToTeM, Mračov

V mateřských školách hrajeme rádi, jelikož máme blízký kontakt s diváky-děti. Po představení si děti mohou prohlédnout scénu a loutky, přestože v divadle je trochu komplikované a někdy i nebezpečné brát děti na jeviště. Ve školkách hodně zápasíme s velikostí prostoru, ale s menší inscenací problémy nemáme. A většinou musíme zdolávat spoustu schodů.

Myslím, že by děti měly zažít jak návštěvu divadla ve školce, stejně jako navštěvovat divadla či kulturní zařízení, aby se svátečně oblékly a užily si jinou atmosféru. Ale mnohokrát jsme zažili i to, že děti přišly na představení slavnostně oblečené do školky.

Petr Mlád, Divadýlko Kuba, Plzeň

V MŠ mně těší těšení se na sebe navzájem. Vstupuji většinou do milého prostředí, které už znám. Není to tedy jen o představení, ale také o návštěvě dobrých známých. Těší mě hrani pro menší kolektiv dětí.

Co je tam specifického? Děti jsou ve svém prostředí, projevují se přirozeně a svobodněji vchází do interakce s hercem. Často sedí v první řadě na zemi v mé blízkosti, není zhasnuto, takže se navzájem všichni vidíme. Scénografie je přizpůsobena prostoru bez pódia, aby děti viděly.

Na co narážím? Občas na parkování před školkou, slabé osvětlení v místnosti. Také někdy narazím na paní učitelky, které si hlasitě vypráví své zážitky během představení. Ale to je známý nešvar, už velmi ojedinelý, naštěstí!

Krystyna Skalická, Divadlo Krasohled, Praha

Hraní v MŠ má spoustu specifík. Zkusím letmo popsat pár těch, se kterými se setkáváme nejčastěji. Začíná to obvykle krutě brzkým vstáváním a hraním klidně v osm ráno, což je čas pro performativní umění dosti nevlídný. Dále naše scénografie nebývají nejúspornější a často vyžadují delší stěhování a stavbu. U většiny školek se dá zaparkovat přímo v areálu, ale v těch případech, kdy to nejde, se často setkáváme s překvapením, že bychom měli někde parkovat (minimálně abychom vyložili). Stěhování do vyšších pater školky také nebývá žádným med (obzvláště pokud se děti se svými rodiči do školky zrovna scházejí). O nutnosti nejprve vynosit věci před vstupní dveře, pak za dveře, pak se přezout a nosit na místo určení během běžného provozu školky, leckdy dětem nad hlavou, ani nemluvě.

Pro děti ale už samotné stěhování a příprava naší scény zahajuje magické okamžiky, kdy se každodenní školkový řád proměňuje. I vzhledem k tomu, že ani já, ani naše scénografie na první pohled nepůsobí nejvlídnějším dojmem, snažím se s dětmi (obzvláště těmi menšími a bojácnějšími) navázat (někdy trochu spiklenecký) kontakt. Nemám moc rád, když mi při stavbě někdo kouká pod ruce, ale pro děti je skvělé, když mohou vidět, jak se z té změní klacků, hadrů a podivností pomalu skládá svět, jaký ještě neviděly. Opět to pomáhá k tomu, aby na začátku představení už byly připraveny vnímat a nemusely překonávat ostych v komunikaci s někým, koho v životě nepotkali. Pokud je to možné, snažíme se využívat divadelního svícení i ve školkách. Zvuk stačí akusticky. Mnoha komplikací se vyhneme, pokud můžeme hrát venku, což mnohé školky oceňují a mnohé tato varianta ani nenapadne. A konečně můžeme hrát...

Ve školce jsou děti zpravidla bez rodičů, proto je kontakt s nimi o to bezprostřednější. Nemají se za koho schovat, koho chytit za ruku, když se bojí, zeptat se, když něčemu

nerozumí nebo jen chtějí sdílet výjimečné zážitky. Školkové děti jsou bezbrannější a učitelky jim většinou výše zmíněnou podporu všem ani poskytnout nemohou. Jejich oporou je většinou jen kolektiv podobně starých dětí. Proto častěji propadají třeba společnému hysterickému smíchu. Tento bezprostřednější kontakt mezi jevištěm a hledištěm je to, co mám na školkovém hraní nejraději. Vždycky doufám, že nepůjde o izolovaný nevšední zážitek, ale o integrální součást školkového mikrosvěta.

V některých školkách mám pocit, že setkání s naším divadlem je autentičtější a lidštější zážitek, než jaké zažívají se svými učitelkami v každodenním provozu. S divadlem máme možnost nahlédnout za kulisy mnoha školek a stále jich značná část ve vztahu k dětem funguje podobně jako za našeho dětství v osmdesátých letech minulého století. Mnohé učitelky s dětmi bez varování fyzicky manipulují, zdánlivě chybující děti jsou zesměšňovány, i během představení je autorita učitelky nadřazena všemu dění, cílem je přežít další den, ne rozvíjet kompetence svěřených dětí.

Jsou ale také mnohé školky, které divadelní představení vnímají jako událost, jež je společným zážitkem a zkušeností, se kterou cílevědomě pracují a dále jí rozvíjejí. Jsou školky, kterým záleží na tom, aby se děti setkávaly s kvalitním uměním, které je běžnou součástí každodenního života – aspoň ve školce. Nejlepší zkušenosti máme ze školek lesních, komunitních, vesnických, či jinak „přirozených“. Ale i mnohé velké sídlištní, či klasické školky už cílevědomě pracují na všestranném rozvoji dětí, k čemuž setkávání s kvalitním divadlem prostě patří. Pokud společný zážitek dětí i pedagogů dokážou dále využít a rozvíjet, těší nás to o to víc.

Tomáš Machek, Divadlo ToTeM, Mračov

RECENZE

ALFA Plzeň: Ole! Andersen! Pohádky pana Zavřiočky (režie: Šimon Spišák)

Inscenace mi utkvěla v hlavě, vrací se mi vytvářené obrazy, tak trochu zírám a mám z onoho divadelního dění trochu galimatyáš.

Začalo to slibně. Dospělí lidé se v otevřené hře stanou „dětmi“. Protože fyzicky vypadají samozřejmě jinak, působí vtipně – především pro dětské publikum. Herci-„dětí“ tak otevírají dvířka dětského světa, hravosti a potřeb dětí: jejich nahlížení na svět, jak čemu rozumí, jak to po svém chápou a také jaké interakce se mezi nimi odehrávají. Jenže celé je to orámováno tím, že se děti díky postavě Zavřiočka ocitají ve snech. V jednotlivých epizodách se vždy odehrává sen jednoho z dětí, v němž jsou ale přítomny i ostatní děti. Jenže když se všichni probudí, zná to, co se odehrávalo ve snu jen ten, kterému se ten sen zdál. Nastává postupně zmatek, o čem se vlastně hraje, z čeho to vychází a kde to končí. Dohromady se totiž začne mísit mnoho různých témat. Vysvětlení, že přece Freud, expert na sny, říkal, že sny mají svou vlastní logiku, a tudíž se všechno děje tak nějak po svém, mi vůbec nepomáhá. Cítím se totálně ztracená!

Z pana Zavřiočka, který je prezentován (dokonce i maminkou jednoho z „dětí“) jako dobrák, který přináší krásné sny..., je nakonec absolutní podvodník, když odhodí „masku“ pohádkáře (je při vstupu na scénu nalíčením i kostýmem představen jako mímě nadpřirozená až éterická bytost) a stane se z něho hrubý a drsný obchodník-šmejd. Poselstvím tedy vlastně je, že pohádky jsou podvod! Zarazilo mě i další vyznění jednoho z témat: když se ti nezdají sny, jsi špatný člověk. Dotyčnému „dítěti“ se nakonec sny začnou zdát. Ale k čemu sny, když jsou devalvované podobou Zavřiočka. Následuje další směsice témat a rozpoznávání co je realita a co sen, co realita jeviště, co přítomných diváků a fantazijních situací, pohádky jsou vlastně jen pohádky, je zbytečné si je vyprávět,

stačí nám pro pobavení se něco vymýšlet. Když k tomu přičtu ještě mírně vulgární slovník (veřejné skloňování slova hovno, pod záminkou, že se nefíká), pak objevování se naprosto nesourodých předmětů a postav (což je dáno snovou realitou, spíš jde ale o laciné nápady)... vše se slévá v, mírně řečeno, zmatený nezdařený celek. Bohužel to nezachraňuje ani hudba, ani přeplněná scéna, ani světelná i kouřová show, ani (na mnoha místech zdařilé) výkony herců. Možná jsem natvrdlý divák, který se nechytí. Ale budu-li hodně upřímná, pocit, který ve mně zůstává z výsledku pro mě charakterizuje ono slovo, které se nesmí říkat. Škoda. Myslím, že méně by tady bylo určitě více. (MV)

DAMÚZA (MIRKA BĚLOHLÁVKOVÁ) Jeřmanice: Deset, dvacet, brácha v břiše (dramaturgie: Adéla Šotolová, režie: Markéta Sýkorová)

Scénou je kovová dětská postýlka se stahovacími postranicemi, kterou lze různě otáčet a nastavovat, takže chvíli je místem pro spaní, pak stínoherním plátnem, povlečením, na němž lze hrát zezadu doteky prstů, šikmou pro sjíždění z kopce či závody automobilů, místem pro bruslení či vytváření kreseb nebo nahlížení obrovskou umělohmotnou čočkou... Tím, kdo v ní lehává a před spaním vždy vypráví o svém natěšení na očekávaného brášku, je jediná herečka, Mirka Bělohlávková coby šestiletá holčička, v pyžamu vždy před usnutím vyprávějící o tom, jak to s bráškou v mámině bříšku všechno je. Při tom citlivě seznamuje dětské diváky od čtyř let s tím, jak to přijde, že se dítě do onoho bříška dostane, jak si tam žije a roste, jak a kudy že se narodí, i s lecčím dalším co s narozením souvisí.

Hraje opravdu naplno se stoprocentním nasazením, nešetří se a dynamika energie, již vydává, je obdivuhodná, stejně jako množství nápadů a variací užití jevištních prostředků. Je to inscenace rozhodně poctivá, se smyslem pro humor, vkusná, umná co do práce s loutkou a ve všem všudy naplněná. Snad až příliš.

Jediné, o čem lze uvažovat, je právě ona mnohost, která místy až zahlcuje a vyčnívá jako předváděná dovednost, a setrvalou vehemencí naléhavosti i tempa působí časem poněkud jednotvárně. (LR)

FRGÁL NA NITKÁCH Brno: Maryška (scénář a režie: soubor)

Nad a s hrnkem na kávu rozehrají tři dívky a dva hoši několik narážek na Maryšu bratří Mrštíků, aby nám pak ukázali, jak to chodí u nich v Těšanech. Skrže metaforiku hrnečků, konvic, sklenic, sklínek, skleniček, karaf a pár dalších předmětů, tekutin a požívatin demonstrují situace dívky, již se zachtělo odejít do nedosažitelného Brna. „Vykoupou“ ji v tom, a když se zdá moc rozjařená, přidají i trochu Jaru. Závist, zjištění, podlézavost, faleš, zákeřnost – to vše, protože si dovoluje být či chtít být jiná nebo přinejmenším žít jinde – až v Brně!

Zvláštní postmoderně punková poloha, v níž se mísí groteskno a folklorní lyrika. Dělal si bezostyšně legraci ze všeho – ze sebe, z divadla, z hronovské velkopřehlídky, ze zesnulého profesora Císaře i z folkloru: na černých tričkách mají nápis „kroj“ a na přehozu stolku „krajka“. Legraci, která se ale nevysmívá, neuráží. Jen se baví a je trochu nahořklá. (LR)

LOUTKOVÉ DIVADLO ŠPALÍČEK Plzeň: Popelka (autorka: Radka Vaňková, režie: Petr Bezděkovský)

Je říjnové nedělní odpoledne. Do malého kulturního sálu, skrytého mezi paneláky v Plzni-Doubravce, přichází v doprovodu svých rodičů několik desítek dětí, které se těší na pohádkové představení. A divadlo Špalíček dokáže jejich očekávání naplnit. Hraje příběh Popelky. Iluzivním způsobem, v kukátku, marionetami na nitích. Kouzlo loutkového divadla nastává.

Podle různých variant klasické pohádky sestavila Radka Vaňková scénář, který odpovídá zvolenému způsobu inscenování a technickým možnostem divadla. Během necelé hodiny (včetně přestávky) se odehrají všechny klíčové situace: od příchodu macechy a nevlastních sester, přes cestu Popelky na ples, kam se dostane s pomocí holoubků a kouzelných oříšků a kde se seznámí s princem, jenž v ní najde zalíbení, až po šťastný konec, kdy ji princ najde a požádá o ruku. Prostředí mlýna, kde Popelka žije, i královského zámku, kde se koná ples, je tvořeno jednoduchými kulisami rozmístěnými na jevišti před černým sametem.

Mohli bychom diskutovat, jestli by se nedalo něco udělat s dlouhými přestavbami, jestli by představení nebylo živější, kdyby loutkám propůjčili hlas namísto nahrávky přímo přítomní herci, nebo jestli by zástupce souboru, který vychází před oponu přivítat diváky, neměl mít na sobě místo sportovního oblečení raději nějaký kostým. Mohli bychom hledat způsob, jak pohádku vyprávět více loutkovou akcí než slovem.

O to tady ale tolik nejde. Důležité je, že v souboru nad několika zkušenými členy početně převažují herci ve studentském věku – jak se ukázalo při děkovačce. Ti představují příslib, že více než stoletá tradice Špalíčku bude pokračovat. Že děti z blízkého i širokého okolí budou mít i nadále možnost vidět svá první představení v podání zapálených amatérů, kteří je hrají hlavně pro ně a z opravdové lásky k loutkovému divadlu. (ZD)

TOY MACHINE Praha: Pinocchio (autora režie: Tomáš Běhal podle Carla Collodiho)

V Loutkovém divadle V Boudě hostovalo o podzimních prázdninách divadlo Toy Machine se svou inscenací Pinocchia. A diváci, zvyklí spíše na tradičního Kašpárka, byli nadmíru spokojeni. Zhruba hodinové představení pro ně přitom odehrál Tomáš Běhal úplně sám, jen s akordeonem a s řadou vesměs dosti stylizovaných loutek s odkrytým vedením, které zde nebývá často k vidění. Ani scéna nebyla pojatá příliš iluzivně: stůl se středně velkou truhlou, která se později promění v cirkusovou manéž.

Na představení stojí za zmínku nejméně dvě věci: komunikace s diváky a výtvarné pojetí. Vyprávěč a herec v jedné osobě začíná oslovením publika. Otázkou, kde že se tu má hrát to divadlo. Děti začínají okamžitě reagovat. Vysvětlí mu, že to on jim zde má hrát, a se vši vervou se chopí příležitosti zapojit se nahlas do další debaty. Pro méně zdatného umělce by to mohla být past. Tomáš Běhal ale dokáže vše mistrovsky vybalancovat. Umožní dětem odpovídat na otázky, vyjadřovat se k ději, interagovat, ale pouze do té míry, aby to nenarušilo vyprávění příběhu. (Jen při tom někdy dostanou pořádně zabrat jeho hlasivky.) Pro předvedení jedné situace si dokonce pozve několik diváků na jeviště. Vše je vtipné a zábavné.

Na použitých loutkách je pak zajímavé, že některé jsou výrazně zjednodušené, jiné zase téměř realistické. Titulního hrdinu představuje jen silnější větev ve tvaru obráceného Y, s výrůstkem znázorňujícím nos. Tanečnice a oslík jsou naopak poměrně detailně zpracované marionety na drátě. Přes rozdíly ve velikosti a stylizaci k sobě ale loutky vlastně pěkně ladí a tvoří zvláštním způsobem harmonický celek. Ani dětem tato různorodost evidentně nevádí.

I když je příběh o neposlušnosti a lhaní včetně poučení vlastně lineární a některé loutky jen náznakové, představení bylo strhující a přineslo silný divadelní zážitek. Největší podíl na tom má energické herectví Tomáše Běhala, jeho vtipná komunikace s dětmi a schopnost pohotově reagovat na jejich podněty. (ZD)

Máte nápad nebo téma pro vlastní inscenaci, našli jste povídku, román, pohádku, hru, pásmo veršů, které byste chtěli upravit pro svůj soubor nebo už máte hru dokonce hotovou a chcete si ověřit, je-li k něčemu, abyste neztráceli čas a sílu na něčem, z čeho nejspíš nic pořádného nevznikne? Nebo chcete jen obohatit své dramaturgické znalosti a dovednosti? V tom všem vám může pomoci

DRAMATURGICKÁ AUTORSKO-DRAMATIZÁTORSKÁ DÍLNA

Po pěti úspěšných dramaturgických dílnách nabízí Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM dílny **5.–7. června a 18.–20. září 2026**.

Přihlášky (jméno, příjmení, adresa, soubor či působiště) na červnovou dílnu zašlete do 19. dubna, na zářijovou do 14. června na e-mailovou adresu osDDD@seznam.cz (tel.: 608 260 156). Přijati budete po zaplacení na účet DDD č. 4681309/0800. Čím dřív, tím líp: počet míst je velmi omezen!

Do 1. května pro červnovou dílnu, respektive do 30. června pro dílnu zářijovou je pak třeba zaslat:

- co nejpodrobněji rozvedený vlastní námět či nápad na připravovanou inscenaci, nebo
- název povídky, pohádky, románu či jiné literární předlohy, kterou se chystáte inscenovat, jméno a příjmení jejího autora a název vydavatele, případně
- hotový či rozpracovaný dramatický text, vlastní či vydanou hru, scénář nebo libreto, na němž chcete pracovat. Čím hlubší a přesnější bude vaše představa, tím více se o svém námětu dozvíte.

Až obdržíte seznam všech nápadů a předloh či textů ostatních účastníků bude třeba si je vypůjčit, přečíst a promyslet.

Dílna se koná v pátek 5. června (jarní), respektive 18. září (podzimní) od 18:00 do 21:00, v sobotu 6. června (jarní), respektive 19. září (podzimní) od 9:00 do 13:00 a od 14:00 do 20:00 a v neděli 7. června (jarní), respektive 20. září (podzimní) od 9:00 do 13:00 v Praze.

Společně probereme, jaké mají vaše náměty či předlohy klady i zápory, o čem vlastně jsou, na co je třeba dát si pozor, co nesmíme nechat zapadnout, co by se vynechat dalo či mělo a co je třeba doplnit či změnit, pokusíme se odhalit jejich potence i impotence, naděje i překážky pro divadelní zpracování a popovídáme si o tom, pro jaký divadelní druh a pro jaké jevištní prostředky se zdají být vhodné. Řeč bude o dramaturgii, režii, ale také o scénografii, herectví i možnostech hudby.

Cena víkendové šestnáctihodinové dílny je 1200 Kč. Účastníci si zajišťují a hradí cestu, stravování a ubytování.

Seminaristé, kteří věří, že budou schopni svou předlohu mezi červnem a zářím výrazněji dopracovat, se mohou přihlásit na obě dílny.

Lektor Luděk Richter se věnuje divadlu od dětství. Řadu let vedl pražské soubory Paraple a Klíč, nyní Divadelní společnost Kejklíč, režíroval v dnešním divadle Minor, v Rakousku či v Německu. Vystudoval Filosofickou fakultu UK a režii na DAMU. Zaměřuje se na herecké i loutkové, netradiční, mladé i dětské divadlo. Byl pedagogem režie na pražské DAMU, externě i na brněnské JAMU, vedl na tři stovky týdních či víkendových seminářů, dílen a konzervatorií zaměřených především na inscenační práci, dramaturgii, režii či práci s loutkou.

Ještě jednou upozorňujeme: počet míst je velmi omezen – přihlaste se včas!

MILÍ ČTENÁŘI – ČTĚTE!

První tištěné čtvrtletníky o divadle pro děti vydalo Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM na jaře a na podzim 1994: do zimy 2003 pod názvem ČTVRTJarník (respektive -letník, -podzimník či -zimník DDD – vychází totiž vždy k prvému dni příslušného období), od jara 2004 pod názvem DIVADLO PRO DĚTI.

Dal si za cíl kultivovat tento poněkud zanedbávaný obor zevnitř, od inscenátorů, zvenčí, u organizátorů (kulturních zařízení, škol, školek...), kteří pro něj vytvářejí podmínky, i u jeho příjemců, především rodičů a učitelů a skrze ně i děti. A také o něm informovat.

Za oněch 32 let vyšlo 120 čtvrtletníků (párkrát šlo o dvojčíslo), do nichž přispělo 191 autorů, jimž ještě jednou dodatečně děkuji – dělali to zadarmo. Od roku 1996 do loňska vycházel za laskavé podpory ministerstva kultury – budiž mu rovněž poděkováno. Zájemcům, kteří si čtvrtletník objednali, jsme jej zasílali poštou, osobně jsme jej distribuovali na divadelních přehlídkách a seminářích, v mateřských i základních školách a jinde.

Časy se mění. Zdražil tisk. Velmi zdražilo poštovné – naposledy na 31 Kč za kus. Žádost o grant ministerstva kultury zesložitěla do podoby, vyžadující profesionální specialisty... Nevidíme jiné řešení než přejít do pouhé elektronické podoby. Čtvrtletník DIVADLO DĚTEM je už od roku 2012 dostupný na stránkách www.dobredivadlodetem – a bude tam vycházet k 1. jarnímu, letnímu, podzimnímu a zimnímu dni i nadále. Těm, kteří projeví zájem zasláním své e-mailové adresy na adresu osDDD@seznam.cz, jej můžeme posílat i formou e-mailu – aby se v běhu jiných starostí nezapomněli podívat.

Děkujeme za přízeň a jedeme dál – jen trochu jinak.

Luděk Richter, předseda DDD a „šéfredaktor“ jeho čtvrtletníku.

AUTOŘI PŘÍSPĚVKŮ

- ZdD – Zbyněk DOLEŽAL, loutkář, poradce pro podnikatele, Plzeň
- MD – Martina DRBOHLAVOVÁ, ředitelka MŠ Hřibská, Praha
- VG – Vlasta GREGOROVÁ, emeritní ředitelka MŠ Arabská 20, Praha 6 a MŠ Horoměřice
- LeH – Lenka HARTMANOVÁ, učitelka MŠ, pedagog volného času DDM, Praha
- LJ – Lenka JENÍČKOVÁ, učitelka MŠ Havlíčkova, Roztoky
- SK – Stáňa KOČVAROVÁ, herečka a inscenátorka, Studio dell'arte, České Budějovice
- AK – Anna KOHOUTOVÁ, Divadlo Krab, Praha
- PKd – Pavlína KORDOVÁ, herečka a inscenátorka, Divadlo Kordula, Liberec
- YK – Yvonna KRŠKOVÁ, inscenátorka a herečka, Divadýlko Mrak, Havlíčkův Brod
- ToM – Tomáš MACHEK, galerijní pedagog, Písek, Divadlo ToTeM, Mračov
- TM – Tereza MACHKOVÁ, knihovnice, lektorka dram. výchovy, Divadlo ToTeM, Mračov
- MaM – Marka MÍKOVÁ, inscenátorka a herečka, Loutky v nemocnici, Praha
- VMi – Vlasta MIŠKOVSKÁ, učitelka MŠ Nad vodovodem, Praha 10
- PM – Petr MLÁD, inscenátor a herec, Divadýlko Kuba, Plzeň
- AN – Alena NĚMCOVÁ, ředitelka MŠ Dlouhá, Tábor
- JBR – Jiří Bilbo REIDINGER, herec a inscenátor, Bilbo compagnie, Praha
- LR – Luděk RICHTER, absolvent FF UK a DAMU, Divadelní společnost Kejklř Praha
- KS – Krystyna SKALICKÁ, Divadlo Krasohled, Praha
- PS – Pavlína SLAVÍKOVÁ, učitelka MŠ Zliv
- DT – Dominik TESAŘ, inscenátor a herec, Divadlo 100 opic, Praha
- MiV – Michal VANĚK, inscenátor a herec, Divadlo Matýsek, Rynoltice
- PV – Peter VARGA, herec a inscenátor, Lokvar Praha
- KV – Karel VOSTÁREK, scénograf, Divadlo Karrosa, Praha
- MV – Mirka VYDROVÁ, inscenátorka a herečka, Divadlo Bořivoj, Praha